SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2364

av Mattias Karlsson Bergman m.fl. (SD)

Nationell inventering och långsiktig plan för statens kulturhistoriska fastigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Statens fastighetsverk i uppdrag att genomföra en fullständig och återkommande inventering av underhållsbehovet i det statliga fastighetsbeståndet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen särskilt ska redovisa den samlade underhållsskulden för de s.k. bidragsfastigheterna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en flerårig och prioriterad plan för att minska underhållsskulden i statens kulturhistoriskt värdefulla fastigheter, med särskilt fokus på planerat och förebyggande underhåll, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen årligen ska återrapportera till riksdagen hur arbetet med att minska underhållsskulden fortskrider, inklusive tydliga nyckeltal för genomförda åtgärder, kvarstående behov och kostnadsutveckling, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska säkerställa en samlad nationell överblick över statens kulturhistoriskt värdefulla fastigheter för att möjliggöra långsiktiga prioriteringar och strategiska beslut och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige förvaltar ett kulturarv som byggts upp under generationer. Slott, fästningar, historiska byggnader, parker och andra kulturmiljöer berättar om vårt lands historia och bidrar till kunskap, identitet och sammanhållning. De utgör också viktiga tillgångar för besöksnäring, regional utveckling och lokalsamhällen i hela landet.

Att äga kulturhistoriska fastigheter innebär samtidigt ett ansvar. När underhåll skjuts på framtiden ökar kostnaderna, skador fördjupas och värden riskerar att gå förlorade. Det som hade kunnat lösas genom planerade insatser kan i stället kräva omfattande och dyra akuta åtgärder.

Riksrevisionen konstaterar i rapporten Förvaltning av fastigheter – Statens fastighetsverk och regeringens styrning (RiR 2025:30) att det finns brister både i förvaltningen och i regeringens styrning. Bland annat pekar man på eftersatt underhåll, avsaknad av långsiktiga lösningar för bidragsfastigheter samt behov av tydligare uppföljning och styrning.

Det behövs därför en mer systematisk, transparent och långsiktig ordning för statens kulturfastigheter. Denna motion syftar till att stärka kunskapsunderlaget, skapa bättre planering och säkerställa att det gemensamma kulturarvet bevaras för kommande generationer.

Fullständig och återkommande inventering av underhållsbehovet

En ansvarsfull fastighetsförvaltning måste börja med kunskap om nuläget. Staten kan inte prioritera resurser eller fatta välgrundade beslut utan en samlad bild av fastigheternas tekniska status, risker och investeringsbehov.

Riksrevisionen pekar på brister i förutsättningarna för att ha god kännedom om fastighetsbeståndet. En fullständig inventering bör därför genomföras och därefter uppdateras regelbundet. Det skapar bättre beslutsunderlag, minskar risken för överraskande kostnader och möjliggör långsiktig planering.

Särskild redovisning av underhållsskulden i bidragsfastigheterna

Bidragsfastigheter är ofta kulturhistoriskt särskilt värdefulla men saknar ekonomiska förutsättningar att bära sina egna kostnader. Därför blir statens ansvar tydligare just här.

Riksrevisionen framhåller att det saknas en långsiktig lösning för finansieringen av dessa fastigheter och att underhållsbehovet i vissa fall är eftersatt. Riksdagen bör därför få en samlad och transparent redovisning av den verkliga underhållsskulden inom denna del av beståndet. Utan tydliga siffror riskerar problemen att fortsätta växa i det tysta.

Flerårig plan för att minska underhållsskulden

När behoven väl är kända krävs mer än tillfälliga satsningar. Ett upparbetat underhållsberg byggs inte bort genom enstaka budgettillskott. Det krävs struktur, prioriteringar och uthållighet.

Regeringen bör därför ta fram en flerårig plan där åtgärder prioriteras utifrån fastigheternas skick, risknivå, kulturhistoriska värde och samhällsnytta. Tyngdpunkten bör ligga på planerat och förebyggande underhåll, eftersom detta ofta är mer kostnadseffektivt än återkommande akuta insatser. Det är billigare att laga taket i tid än att renovera hela huset efter läckaget.

Årlig återrapportering till riksdagen med tydliga nyckeltal

Det räcker inte att fatta beslut om planer – resultaten måste också följas upp. God styrning kräver transparens och möjlighet till kontroll.

Riksdagen bör därför årligen få en redovisning av hur arbetet fortskrider. Den bör innehålla tydliga nyckeltal, exempelvis genomförda åtgärder, kvarstående underhållsbehov och kostnadsutveckling. På så sätt kan förseningar, avvikelser och ökade kostnader upptäckas i tid.

Samlad nationell överblick över statens kulturhistoriska fastigheter

För att kunna göra kloka prioriteringar räcker det inte att se varje fastighet var för sig. Staten behöver också en helhetsbild av vilka kulturhistoriska miljöer som finns, vilka värden de representerar och vilka behov som är mest angelägna.

Riksrevisionen pekar på att en samlad överblick över kulturhistoriskt värdefulla fastigheter saknas i dag. En sådan överblick skulle förbättra möjligheterna till strategiska beslut, bättre resursanvändning och långsiktig förvaltning av hela det statliga beståndet.

Mattias Karlsson Bergman (SD)

Runar Filper (SD) *Mikael Strömberg (SD)*

Emma Altenhammar (SD)